

Η ΣΠΟΥΔΑΙΟΤΗΣ ΤΗΣ ΝΗΣΤΕΙΑΣ ΚΑΙ Η ΤΗΡΗΣΙΣ ΑΥΤΗΣ ΣΗΜΕΡΟΝ

Τό υπό τῆς Ε΄ Προσυνοδικῆς Πανορθόδοξου Διασκέψεως (Σαμπεζύ-Γενεύη, 10-17 Ὀκτωβρίου 2015) ἐγκριθέν σχέδιον κειμένου τῆς Ἁγίας καὶ Μεγάλης Συνόδου τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας

Δημοσιεύεται συμφώνως πρὸς τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνάξεως τῶν Προκαθημένων τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν,

Σαμπεζύ-Γενεύη, 21-28 Ἰανουαρίου 2016

1. Ἡ νηστεία εἶναι θεία ἐντολή (Γεν. 2, 16-17). Κατὰ τόν Μ. Βασίλειον, «*συνηλικιωτίς ἐστὶ τῆς ἀνθρωπότητος· νηστεία γάρ ἐν τῷ παραδείσῳ ἐνομοθετήθη*» (Περὶ νηστείας, 1,3. PG 31, 168 A). Εἶναι μέγα πνευματικὸν ἀγώνισμα καὶ ἡ κατ' ἐξοχὴν ἔκφρασις τοῦ ἀσκητικοῦ ιδεώδους τῆς Ὀρθοδοξίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀπαρεγκλίτως στοιχοῦσα εἰς τε τὰ ἀποστολικά θεσπίσματα καὶ τοὺς συνοδικοὺς κανόνας καὶ εἰς τὴν καθ' ὅλου πατερικὴν παράδοσιν, διεκήρυξε πάντοτε τὴν ὑψίστην ἀξίαν τῆς νηστείας διὰ τόν πνευματικὸν βίον τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. Εἰς τόν κύκλον τῆς λατρείας τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου προβάλλεται ἡ ὅλη περὶ τῆς νηστείας πατερικὴ παράδοσις καὶ διδασκαλία διὰ τὴν συνεχῆ καὶ ἀδιάπτωτον ἐγρήγορσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ τὴν ἐπίδοσιν αὐτοῦ εἰς τοὺς πνευματικοὺς ἀγῶνας. Διό καὶ ὑμνεῖται εἰς τὸ Τριῶδιον ὡς χάρις πολύφωτος, ὡς ὄπλον ἀκαταμάχητον, ὡς πνευματικῶν ἀγῶνων ἀρχή, ὡς καλλίστη τρίβος ἀρετῶν, ὡς τροφή ψυχῆς, ὡς πηγὴ φιλοσοφίας ἀπάσης, ὡς ἀφθάρτου διαγωγῆς καὶ ἰσαγγέλου πολιτείας τό μίμημα, ὡς μήτηρ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων καὶ τῶν ἀρετῶν καὶ ὡς εἰκὼν τῆς μελλούσης ζωῆς.
2. Ἡ νηστεία ὡς ἀρχαιότατος θεσμὸς ἀπαντᾷ ἤδη εἰς τὴν Παλαιάν Διαθήκην (Δευτ. 9, 18. Ἠσ. 58, 4-10. Ἰωήλ 2, 15. Ἰωνᾶς 3, 5-7), βεβαιοῦται δέ ὑπὸ τῆς Καινῆς. Αὐτός ὁ Κύριος ἐνήστευσεν ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς δημοσίας δράσεως αὐτοῦ (Λουκ. 4, 1-2) καὶ ἔδωκεν ὁδηγίαν ὡς πρὸς τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς νηστείας (Ματθ. 6, 16-18). Εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην γενικώτερον συνιστᾶται ἡ νηστεία ὡς μέσον ἐγκρατείας, μετανοίας καὶ πνευματικῆς ἀνατάσεως (Μάρκ. 1, 6. Πράξ. 13, 2. 14, 23. Ρωμ. 14, 21). Ἡ Ἐκκλησία, ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς ἐποχῆς, διεκήρυξε τὴν ὑψίστην σημασίαν τῆς νηστείας καὶ ὠρίσε τὴν Τετάρτην καὶ τὴν Παρασκευὴν ὡς ἡμέρας νηστείας (Διδαχὴ 8, 1), ὡς ἐπίσης καὶ τὴν πρὸ τοῦ Πάσχα νηστείαν (Εἰρηναῖος Λουγδούνου, ἐν: Εὐσεβίου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία 5, 24. PG 20, 497B-508 AB). Βεβαίως, εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν, τὴν ἀνά τοὺς αἰῶνας μαρτυρουμένην, ὑπῆρξεν ποικιλία οὐχὶ μόνον εἰς τὴν ἔκτασιν τῆς νηστείας πρὸ τοῦ Πάσχα (Διονυσίου Ἀλεξανδρείας, Ἐπιστολὴ πρὸς Βασιλεῖδην ἐπίσκοπον, PG 10, 1277), ἀλλὰ καὶ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν καὶ τὸ περιεχόμενον τῶν ὑπολοίπων περιόδων νηστείας, αἵτινες διεμορφώθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιρροὴν ποικίλων παραγόντων, πρωτίστως λειτουργικῶν καὶ μοναστικῶν, προκειμένου νά συντελεῖται μεταξύ ἄλλων καὶ ἡ κατάλληλος προετοιμασία πρὸ τῶν μεγάλων ἐορτῶν. Οὕτως, ὁ ἄρρηκτος δεσμὸς νηστείας καὶ λατρείας παρέχει τό μέτρον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς νηστείας καὶ ἀναδεικνύει τὸν πνευματικὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, διό καὶ

ἅπαντες οἱ πιστοὶ καλοῦνται νά ἀνταποκριθοῦν, ἕκαστος κατά τήν ἰδίαν αὐτοῦ δύναμιν καί δυνατότητα, χωρίς ὅμως νά παρέχεται καί ἐλευθερία καταφρονήσεως τοῦ ἱεροῦ τούτου θεσμοῦ: «ὄρα μή τις σέ πλανήσῃ ἀπό ταύτης τῆς ὁδοῦ τῆς διδαχῆς... Εἰ μέν γάρ δύνασαι βαστάσαι ὅλον τόν ζυγόν τοῦ Κυρίου, τέλειος ἔσει· εἰ δέ οὐ δύνασαι, ὁ δύνῃ τοῦτο ποίει. Περί δέ τῆς βρώσεως, ὁ δύνασαι, βάστασον» (Διδαχή 6, 1-3).

3. Ἡ ἀληθῆς νηστεία, ὡς πνευματικόν ἀγώνισμα, συνδέεται πρός τήν ἀδιάλειπτον προσευχήν καί τήν εἰλικρινῆ μετάνοιαν. «Μετάνοια χωρίς νηστείας ἀργή» (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 1, 3. PG 31, 168 A), ὡς ἐπίσης καί νηστεία ἄνευ ἔργων εὐποιίας εἶναι νεκρά, ἰδίᾳ δέ κατά τήν σύγχρονον ἐποχήν, καθ' ἣν ἡ ἄνισος καί ἄδικος κατανομή τῶν ἀγαθῶν στερεῖ καί αὐτοῦ τοῦ ἐπιουσίου ἄρτου ὀλοκλήρους λαοῦς. «Νηστεύοντες ἀδελφοί σωματικῶς, νηστεύσωμεν καί πνευματικῶς· λύσωμεν πάντα σύνδεσμον ἀδικίας· διαρρήξωμεν στραγγαλιάς βιαιῶν συναλλαγμάτων· πᾶσαν συγγραφὴν ἀδικον διασπάσωμεν· δώσωμεν πεινώσιν ἄρτον, καί πτωχοῦς ἀστέγους εἰσαγάγωμεν εἰς οἴκους» (Στιχηρόν, Ἰδιόμελον Τετάρτης, Α' Ἑβδομάδος Νηστειῶν. Πρβλ. Ἡσαΐου 58,6-7). Ἡ νηστεία δέν ἐξαντλεῖται εἰς ἀπλήν καί τυπικὴν ἀποχήν ἕκ τινων μόνον καθωρισμένων τροφῶν. «Οὐ μέντοι ἐξαρκεῖ καθ' ἑαυτὴν ἡ ἀποχή βρωμάτων πρός τήν ἐπαινετὴν νηστείαν, ἀλλὰ νηστεύσωμεν νηστείαν δεκτὴν, εὐάρεστον τῷ Θεῷ. Ἀληθῆς νηστεία ἡ τοῦ κακοῦ ἀλλοτρίωσις, ἐγκράτεια γλώσσης, θυμοῦ ἀποχή, ἐπιθυμιῶν χωρισμός, καταλαλιᾶς, ψεύδους, ἐπιπορκίας. Ἡ τούτων ἔνδεια νηστεία ἐστὶν ἀληθῆς. Ἐν τούτοις μέν ἡ νηστεία καλόν» (Μ. Βασιλείου, *Περί νηστείας* 2, 7. PG 31, 196 D). Ἡ κατά τήν νηστείαν ἀποχή ἕκ τινων καθωρισμένων τροφῶν καί ἡ κατ' αὐτὴν ὀλιγάρκεια, οὐ μόνον κατά τό εἶδος, ἀλλὰ καί κατά τήν ποσότητα τῶν μεταλαμβανομένων τροφῶν, ἀποτελοῦν τό αἰσθητόν στοιχεῖον τοῦ πνευματικοῦ ἀγωνίσματος. «Ἡ νηστεία ἀποχὴ τροφῆς ἐστὶν κατά τό σημαινόμενον. Τροφή δέ οὐδέν δικαιοτέρους ἡμᾶς ἢ ἀδικωτέρους ἀπεργάζεται· κατά δέ τό μυστικόν δηλοῖ ὅτι, ὡσπερ τοῖς καθ' ἓνα ἕκ τροφῆς ἡ ζωὴ, ἡ δέ ἀτροφία θανάτου σύμβολον, οὕτως καί ἡμᾶς τῶν κοσμικῶν νηστεύειν χρὴ, ἵνα τῷ κόσμῳ ἀποθάνωμεν, καί μετὰ τοῦτο, τροφῆς θείας μεταλαβόντες, Θεῷ ζήσωμεν» (Κλήμεντος Ἀλεξανδρέως, *Ἐκ τῶν Προφητικῶν Ἐκλογαί*, PG 9, 704D-705A). Οὕτως, ἡ ἀληθῆς νηστεία ἀναφέρεται εἰς τήν καθ' ὅλου ἐν Χριστῷ ζωὴν τῶν πιστῶν καί κορυφοῦται διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν εἰς τήν θεῖαν λατρείαν καί ἰδίᾳ εἰς τό μυστήριον τῆς Θεῖας Εὐχαριστίας.
4. Ἡ τεσσαρακονθήμερος νηστεία τοῦ Κυρίου κατέστη ὑπόδειγμα τῆς νηστείας τῶν πιστῶν, ἡ ὁποία ἐνεργοποιεῖ τήν μετοχήν αὐτῶν εἰς τήν ὑπακοήν τοῦ Κυρίου, ἵνα δι' αὐτῆς, «ὁ μὴ φυλάξαντες ἀποβεβλήκαμεν, φυλάξαντες ἀπολάβωμεν» (Γρηγορίου Θεολόγου, *Λόγος ΜΕ', Εἰς τό Ἅγιον Πάσχα*, 28. PG 36, 661C). Ἡ χριστοκεντρικὴ κατανόησις τοῦ πνευματικοῦ χαρακτήρος τῆς νηστείας, ἰδίᾳ τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, κανὼν εἰς τήν καθ' ὅλου πατερικὴν παράδοσιν, συγκεφαλαιοῦται χαρακτηριστικῶς ὑπὸ τοῦ ἀγίου Γρηγορίου τοῦ Παλαμᾶ: «Ἐάν οὕτω νηστεύῃς, οὐ μόνον συμπάσχων ἔσῃ καί συννεκρούμενος, ἀλλὰ καί συνανιστάμενος καί συμβασιλεύων Χριστῷ εἰς αἰῶνας τούς ἀπεράντους· σύμφυτος γάρ γεγωνῶς διὰ τῆς τοιαύτης νηστείας τῷ ὁμοιώματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, καί τῆς ἀναστάσεως κοινωνός ἔσῃ καί τῆς ἐν αὐτῷ ζωῆς κληρονόμος» (Ὁμιλία ΙΓ', τῆ Ε' Κυριακῆ τῶν Νηστειῶν, PG 151, 161AB).
5. Κατά τήν ὀρθόδοξον παράδοσιν, τό μέτρον τῆς πνευματικῆς τελειώσεως εἶναι τό μέτρον ἡλικίας τοῦ πληρώματος τοῦ Χριστοῦ (Ἐφεσ. 4,13) καί ἕκαστος ὀφείλει, ἂν θέλῃ νά φθάσῃ εἰς αὐτό, νά ἀγωνισθῇ καί ὑψωθῇ ἀναλόγως. Ἀκριβῶς δέ διὰ τοῦτο, ἡ ἄσκησις καί ὁ πνευματικὸς ἀγὼν δέν ἔχουν τέλος ἐν τῷ παρόντι βίῳ, ὅπως καί ἡ τελειότης τῶν τελείων. Πάντες καλοῦνται νά ἀνταποκρίνωνται, ὅση δύναμις αὐτοῖς, εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ ὀρθοδόξου ὑψηλοῦ μέτρου μέ σκοπὸν τήν κατά χάριν θέωσιν. Καί αὐτοί, παρ' ὅτι πράττουν πάντα τὰ διατεταγμένα, οὐδέποτε ὑψηλοφρονοῦν, ἀλλ' ὁμολογοῦν ὅτι «δοῦλοι ἀχρεῖοί ἐσμεν, ὁ ὀφείλομεν ποιῆσαι πεποιήκαμεν» (Λουκ. 17,10). Πάντες ἔχουν – κατά τήν ὀρθόδοξον περὶ πνευματικῆς ζωῆς ἀντίληψιν – χρέος νά μὴν ἐγκαταλείπουν τόν καλόν τῆς νηστείας ἀγῶνα, ἀλλ' ἐν αὐτομεμψίᾳ καί συναισθήσει τῆς ταπεινότητος τῆς καταστάσεως

αυτῶν, νά ἐπαφίενται διά τὰς παραλείψεις των εἰς τό ἔλεος τοῦ Θεοῦ, καθ' ὅσον Ὁρθόδοξος πνευματική ζωὴ εἶναι ἀνεπίτευκτος χωρὶς τὸν πνευματικὸν ἀγῶνα τῆς νηστείας.

6. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὡς φιλόστοργος μήτηρ, ὥρισε τὰ εἰς σωτηρίαν συμφέροντα καὶ προέταξε τοὺς ἱεροὺς καιροὺς τῆς νηστείας ὡς θεοδώρητον «φυλακτήριον» τῆς καινῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς τῶν πιστῶν κατὰ πάσης ἐπιβουλῆς τοῦ ἀλλοτρίου. Στοιχοῦσα τοῖς θείοις Πατρᾶσι, φυλάσσει, ὡς καὶ πρότερον, τὰ ἱερά ἀποστολικά θεσπίσματα, τοὺς συνοδικοὺς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις, προβάλλει πάντοτε τὰς ἱεράς νηστείας ὡς ἀρίστην ἐν τῇ ἀσκήσει τρίβον πνευματικῆς τελειώσεως καὶ σωτηρίας τῶν πιστῶν καὶ κηρύσσει τὴν ἀνάγκην τηρήσεως ὑπ' αὐτῶν τῶν τεταγμένων νηστειῶν τοῦ ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου, ἧτοι τῆς Μ. Τεσσαρακοστῆς, τῆς Τετάρτης καὶ τῆς Παρασκευῆς, αἵτινες μαρτυροῦνται ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, ὡς καὶ τῶν νηστειῶν τῶν Χριστουγέννων, τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων, τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, καὶ τῶν μονοημέρων τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, τῆς παραμονῆς τῶν Θεοφανείων καὶ τῆς ἀποτομῆς τῆς τιμίας κεφαλῆς Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου, πρὸς τούτοις δὲ καὶ πασῶν τῶν κατὰ ποιμαντικὴν μέριμναν ὀριζομένων ἐκάστοτε νηστειῶν ἢ τῶν κατὰ τὴν προαίρεσιν τῶν πιστῶν τηρουμένων.
7. Ἡ Ἐκκλησία ὅμως ἔθετο ἄμα, κατὰ ποιμαντικὴν διάκρισιν, καὶ ὄρια φιланθρώπου οἰκονομίας τοῦ καθεστῶτος τῆς νηστείας. Διό καὶ προέβλεψε τὴν δι' ἀσθένειαν τοῦ σώματος ἢ δι' ἀδήριτον ἀνάγκην ἢ καὶ διὰ τὴν χαλεπότητα τῶν καιρῶν ἀνάλογον ἐφαρμογὴν τῆς ἀρχῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας κατὰ τὴν ὑπεύθυνον κρίσιν καὶ ποιμαντικὴν μέριμναν τοῦ σώματος τῶν ἐπισκόπων τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν.
8. Εἶναι γεγονός, ὅτι σήμερον πολλοὶ πιστοὶ δὲν τηροῦν ἀπάσας τὰς περὶ νηστείας διατάξεις, εἴτε ἐξ ὀλιγωρίας εἴτε λόγῳ τῶν ὑπαρχουσῶν συνθηκῶν ζωῆς, οἰαδὴποτε κἂν ὦσιν αὐταί. Ἄπασαι ὅμως αἱ περιπτώσεις αὐταὶ τῆς χαλαρώσεως τῶν περὶ νηστείας ἱερῶν διατάξεων, εἴτε εἶναι γενικώτεραι, εἴτε ἀτομικαί, δέον ὅπως τυγχάνουν τῆς ποιμαντικῆς μερίμνης ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, διότι ὁ Θεὸς « οὐ θέλει τὸν θάνατον τοῦ ἁμαρτωλοῦ ὡς τό ἐπιστρέψαι καὶ ζῆν αὐτόν» (πρβλ. Ἰεζ. 33,11), χωρὶς ὅμως νά περιφρονῆται ἡ ἀξία τῆς νηστείας. Ὅθεν διὰ τοὺς ἔχοντας δυσκολίαν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἰσχυουσῶν περὶ νηστείας διατάξεων εἴτε ἐκ λόγων ἀτομικῶν (ἀσθένεια, στράτευσις, συνθῆκαι ἐργασίας κ.λπ.) εἴτε γενικωτέρων (εἰδικαὶ συνθῆκαι ἐπικρατοῦσαι εἰς τινὰς χώρας ἀπὸ πλευρᾶς κλίματος, καθὼς καὶ κοινωνικο-οἰκονομικαὶ ἰδιαιτερότηται τινῶν χωρῶν λ.χ. ἀδυναμία εὐρέσεως νηστησίμων τροφῶν) ἐπαφίεται εἰς τὴν διάκρισιν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν νά καθορίσουν τὴν φιλόανθρωπον οἰκονομίαν καὶ ἐπιείκειαν, ἀπαλύνουσαι, κατὰ τὰς εἰδικὰς ταύτας περιπτώσεις, τὸ τυχὸν «στύφον» τῶν ἱερῶν νηστειῶν. Πάντα δὲ ταῦτα ἐντὸς τῶν πλαισίων τῶν ὡς ἄνω λεχθέντων καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ νά μὴν ἀτονῆσιν ποσῶς ὁ ἱερός θεσμὸς τῆς νηστείας. Ἡ φιλόανθρωπος αὕτη συγκατάβασις πρέπει νά ἀσκηθῆ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας μετὰ πάσης φειδοῦς, ὅπωςδὴποτε δὲ ἐπὶ τό ἐπιεικέστερον διά τὰς νηστείας ἐκεῖνας, δι' ἃς δὲν ὑπάρχει ὁμοίομορφος πάντοτε καὶ εἰς ἀπάσας τὰς περιπτώσεις παράδοσις καὶ πρᾶξις ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. «... Καλὸν τό νηστεύειν πᾶσαν ἡμέραν, ἀλλ' ὁ μὴ ἐσθίων τὸν ἐσθίοντα μὴ κρινέτω . Ἐν τοῖς τοιούτοις οὐ νομοθετεῖν, οὐ βιάζεσθαι, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἄγειν τό ἐγχειρισθέν προσήκει ποιῆμιον, πειθοῖ δὲ μᾶλλον, καὶ ἠπιότητι, καὶ λόγῳ ἄλατι ἠρτυμένῳ ..» (Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, *Περὶ τῶν ἁγίων νηστειῶν*, 3. PG 95, 68 B).
9. Ὡσαύτως, ὀφείλει τό σύνολον τῶν πιστῶν τῆς Ἐκκλησίας νά τηρῆ τὰς ἱεράς νηστείας καὶ τὴν ἀπὸ μεσονυκτίου ἀσιτίαν προκειμένου νά προσέρχεται τακτικῶς εἰς τὴν θείαν Μετάληψιν, ἧτις εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν ἔκφρασις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὀντότητος, νά ἐθισθῆ δὲ ὥστε νά νηστεύῃ εἰς ἔνδειξιν μετανοίας, εἰς ἐκπλήρωσιν πνευματικῆς ὑποσχέσεως, πρὸς ἐπίτευξιν ἱεροῦ τινος σκοποῦ, εἰς καιροὺς πειρασμοῦ, ἐν συνδυασμῷ πρὸς αἰτήματα αὐτοῦ παρά τοῦ Θεοῦ, πρὸ τοῦ βαπτίσματος (διὰ τοὺς προσερχομένους εἰς τό βάπτισμα ἐνηλίκους), πρὸ τῆς χειροτονίας, εἰς περιπτώσεις ἐπιτιμίων, κατὰ τὰς ἱεράς ἀποδημίας καὶ εἰς ἄλλας παρομοίας περιστάσεις.

Μια πηγή: <https://mospat.ru/gr/news/49832/>